

Dierenrechtenextremisme in Nederland

gefragmenteerd maar groeiende

Dierenrechtenextremisme in Nederland

gefragmenteerd maar groeiende

Inhoud

1	<u>Inleiding</u>	5
2	<u>Activisme, extremisme of terrorisme?</u>	7
3	<u>Verwevenheid van dierenrechtenactivisme en -extremisme</u>	9
4	<u>Fragmentatie versus groei</u>	11
5	<u>Geweldtoename</u>	15
6	<u>Veiligheidsbewustzijn</u>	17
7	<u>Internationale dimensie</u>	19
8	<u>Uitbreiding doelwitten</u>	21
9	<u>Conclusies</u>	23

1 Inleiding

‘Ook in Nederland begint het er op te lijken dat de wetgevende macht hoereert met de partijen welke de macht hebben, en het is dus vechten voor dierenactivisten tegen een macht waartegen niet op een legale manier te vechten is, en rest er niets anders dan de illegale weg’.¹

In juni 2007 publiceerde de Algemene Inlichtingen- en Veiligheidsdienst de nota *Dierenrechtenactivisme in Nederland – Springplank voor Europa*. In deze publicatie, een actualisering van de op verzoek van de Tweede Kamer in juli 2004 uitgebrachte nota *Dierenrechtenactivisme in Nederland – Grenzen tussen vreedzaam en vlammend protest*, werd vooral aandacht besteed aan de grote rol van Respect voor Dieren (RvD) en de daarvan afgesplitste Anti Dierproeven Coalitie (ADC) bij de aansturing van acties op het Europese continent. In feite waren RvD en ADC de Nederlandse vertegenwoordiging van de Britse extremistische groepering Stop Huntingdon Animal Cruelty (SHAC).

De sindsdien belangrijkste ontwikkelingen binnen het Nederlandse segment van het dierenrechtenextremisme en de plaatsgevonden activiteiten worden in de voorliggende nota beschreven. Dit gebeurt aan de hand van de belangrijkste trends die de AIVD in de afgelopen periode heeft waargenomen:

- de verschuiving in definities;
- de verwevenheid van dierenrechtenactivisme en extremisme;
- de fragmentatie van gelijktijdige groei van dierenrechtenactivisme en extremisme;
- de toename in het gebruik van geweld en als bedreigend ervaren actiemethoden;
- het belang van de internationale dimensie;
- het sterke veiligheidsbewustzijn van dierenrechtenextremisten;
- de uitbreiding van de doelwitten waartegen dierenrechtenactivisten en extremisten zich richten.

In een concluderende paragraaf wordt tenslotte ingegaan op de (achtergronden van de) effectiviteit van acties van dierenrechtenextremisten.

¹ Henk, Stop dierproeven, www.anti-dierenleed.hyves.nl/form, 3 juli 2008

2 Activisme, extremisme of terrorisme?

In de Nederlandse samenleving bestaat al vele decennia een brede stroming die zich zorgen maakt over het welzijn van dieren en in meer of mindere mate bereid is zich in te zetten voor de verbetering hiervan. De basis wordt gevormd door miljoenen Nederlanders die een (relatief) bescheiden bijdrage aan een ‘dierwaardigere’ praktijk leveren door bijvoorbeeld lid te worden van of te doneren aan een dierenbeschermingsorganisatie of hun stem te geven aan de Partij voor de Dieren. Daarnaast bestaat er een heel scala aan organisaties en verenigingen die op actieve wijze opkomen voor een beter welzijn van – soms een specifieke categorie – dieren. Vanuit deze organisaties wordt een palet aan activiteiten ontplooid: het verspreiden van voorlichtingsmateriaal, het houden van demonstraties, het lobbyen bij maatschappelijke en politieke organisaties, het inzamelen van geld om de activiteiten te kunnen bekostigen en dergelijke. Sommige van deze organisaties voeren zogenoemde buitenparlementaire acties uit (zoals bezettingen en blokkades), maar blijven daarbij binnen de democratische spelregels. Een kleine minderheid die zich richt op dierenrechten – naar schatting enkele tientallen personen – gaat echter tot het uiterste om het lot van dieren te verbeteren. Zij worden hierbij geïnspireerd door een ideologie waarbij dieren dezelfde rechten worden toegekend als mensen, maar het extremistische karakter zit vooral in de acties die worden uitgevoerd: het bevrijden van dieren, het stichten van brand en het intimideren en bedreigen van personen die zij verantwoordelijk achten voor of medeplichtig aan misstanden.

Het landschap van personen en organisaties die zich toeleggen op het bevorderen van dierenrechten is in de afgelopen jaren sterk in beweging geweest. Dit geldt ook voor de wijze waarop de activiteiten die in dit verband worden ondernomen door de maatschappij worden waargenomen. Dit heeft ondermeer gezorgd voor een verschuiving van definities. Waar vroeger werd gesproken over (gewelddadig) dierenrechtenactivisme wordt nu vaker gesproken over dierenrechtenextremisme. In sommige landen, waaronder de Verenigde Staten, wordt zelfs gesproken over terrorisme. Opmerkelijk is hierbij overigens dat Groot-Brittannië, toch de bakermat van de huidige manier van radicaal actievoeren en een land dat hiervoor forse straffen oplegt, het nog steeds heeft over ‘domestic extremism’ en nadrukkelijk niet over ‘terrorism’.

De AIVD acht het van groot belang om een duidelijke scheiding aan te brengen tussen personen en groeperingen die binnen de wet opereren en zij die activiteit ontplooiën die buiten de wet vallen. De verschillen, en ook die met terrorisme, komen tot uiting in onderstaande definities:

- Dierenrechtenactivisme

De algemene benaming voor het fenomeen waarbij personen of groepen op buitenparlementaire wijze, maar binnen de grenzen van de wet, streven naar verbetering van dierenrechten.

- Dierenrechtenextremisme

De benaming van het fenomeen waarbij personen en groepen, bij het streven naar verbetering van dierenrechten, bewust over de grenzen van de wet gaan en (gewelddadige) illegale acties plegen.

- Terrorisme

Het uit ideologische motieven dreigen met, voorbereiden of plegen van op mensen gericht ernstig geweld, dan wel daden gericht op het aanrichten van maatschappijontwrichtende zaakschade, met als doel maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen, de bevolking ernstige vrees aan te jagen of politieke besluitvorming te beïnvloeden.

De organisaties die zich buitenparlementair, maar binnen de grenzen van de wet, inzetten voor dierenrechten vallen onder de noemer van het dierenrechtenactivisme. Degenen die geweld, brandstichting en intimidatie gebruiken om dierenrechten af te dwingen worden aangeduid als dierenrechtenextremisten. Zij zijn bereid misdrijven te plegen om hun doel te bereiken. Deze misdrijven kunnen ernstig zijn, bijvoorbeeld wanneer er sprake is van ernstige bedreigingen, maar ook minder ingrijpende acties kunnen een grote impact hebben. Het is met name deze impact die maakt dat dierenrechtenextremisme moet worden beschouwd als een bedreiging voor de democratische rechtsorde.

De AIVD heeft momenteel geen aanwijzingen dat het doel van dierenrechtenextremisten is om de bevolking angst aan te jagen of de maatschappij als zodanig met ernstige schade te ontwrichten teneinde maatschappelijke veranderingen te bewerkstelligen of de politieke besluitvorming te beïnvloeden. Om die redenen is het thans niet aan de orde om deze extremistische activiteiten als terroristisch te bestempelen.

3 Verwevenheid van dierenrechtenactivisme en -extremisme

In de Nederlandse situatie (en ook in diverse andere landen) lopen dierenrechtenactivisme en dierenrechtenextremisme door elkaar. Dit doet zich met name voor bij de organisaties Respect voor Dieren (RvD), Anti Dierproeven Coalitie (ADC) en Stop Huntingdon Animal Cruelty – Nederland (SHAC-NL). In het publieke domein voeren deze organisaties acties die binnen de grenzen van het wettelijk toegestane blijven. Personen die bij deze organisaties zijn aangesloten ontplooiën daarnaast ondergronds echter ook heimelijke en gewelddadige acties. Deze worden uitgevoerd door eenlingen of kleine cellen. Bij het claimen van hun acties zullen deze personen nooit de naam van hun organisatie gebruiken, maar bijvoorbeeld de veelgebruikte ‘handtekening’ van het Dierenbevrijdingsfront (DBF), het Animal Liberation Front (ALF) of een al dan niet zelf verzonden gelegenheidsnaam.

De openbare activiteiten (en de hierbij gehanteerde uitgangspunten en verstrekte informatie) van RvD, ADC en SHAC-NL zijn een ideologische paraplu en inspiratiebron voor extremisten die illegale en gewelddadige acties uitvoeren. Er wordt namelijk een klimaat geschapen waarin gewelddaden tegen instellingen en personen gerechtvaardigd lijken. Het ligt bijvoorbeeld voor de hand te vermoeden dat de eind 2008 uitgevoerde brandstichtingen in Hilversum en Wassenaar een relatie hebben met de oprichting van SHAC-Nederland. In dit geval kunnen de daders voortkomen uit de groepering zelf. Het kan echter ook gaan om autonome derden die zich alleen laten inspireren door het gedachtegoed van SHAC-Nederland. Extremistische acties worden namelijk ook uitgevoerd door individuen die niet zijn aangesloten bij een van de drie hiervoor genoemde organisaties. In een aantal gevallen worden gewelddadige acties uitgevoerd door zogenaamde ‘lone wolves’. Een ‘lone wolf’ kan omschreven worden als een individu dat zich identificeert met de ideologie of filosofie van een extremistische groep zonder met deze groep te communiceren. De ‘lone wolf’ onderneemt acties om de doelen van de groep te realiseren, waarbij hij zelf – zonder opdracht of aanwijzing van buiten – de tactieken en methodieken bedenkt en uitvoert.

Deze plegers van vernielingsacties en brandstichtingen laten vaak de handtekening achter van het aloude Animal Liberation Front of Dierenbevrijdingsfront. Ook andere

gelegenheidsnamen zijn in het verleden gebruikt. Zo werd de brandstichting in Hilversum in november 2008 opgeëist onder de naam 'NYSE Euronext Bomb Squad'.²

2 Bekende voorbeelden van 'lone wolves' zijn Theodore Kaczynski, een Amerikaanse professor die bekend werd als de Unabomber en Timothy McVeigh, een Amerikaanse rechtsextremist die een overheidsgebouw in Oklahoma opblies. Voor wat Nederland betreft valt de moordenaar van de politicus Pim Fortuyn, Volkert van der G., in deze categorie.

4 Fragmentatie versus groei

In Nederland zijn drie, deels met elkaar ruziënde, deels met elkaar samenwerkende, linkse of a-politieke groeperingen actief. Deze groeperingen spelen een sleutelrol in de wereld van het Nederlandse dierenrechtenactivisme en -extremisme. Het gaat om: Respect voor Dieren (RvD), een groepering die in november 2004 werd opgericht, de daarvan afgescheiden Anti Dierproeven Coalitie (ADC) en het in 2008 ontstane Stop Huntingdon Animal Cruelty-Nederland (SHAC-Nederland).

Naast deze drie groeperingen manifesteren zich ook actievoerders voor dierenrechten met een extreemrechtse achtergrond: Met de Dieren Tegen de Beesten (MDTB) en Voorpost.

Onenigheid over de actiedoelen hebben de afgelopen jaren geleid tot een fragmentatie van de extremistische dierenrechtengroeperingen. De verschillen van ideologie en inzicht tussen de twee voormannen van RvD leidden in de eerste maanden van 2007 tot een splitsing. De ene voorman is een overtuigd aanhanger van 'straight edge', een behoudende levensstijl die zich niet laat leiden door welke politieke overtuiging ook en die geschoeid is op streng veganisme. De ander daarentegen is een extreemlinkse (veganistische) actievoerder die zich inzet voor zowel dierenrechten als het (gewelddadige) antifascisme. Na de splitsing ontstond – naast de door de extreemlinkse voorman geleide RvD – de groepering Anti Dierproeven Coalitie (ADC). Bij grote manifestaties worden de verschillen van inzicht tussen RvD en ADC overigens opzij gezet en trekt men gezamenlijk op.

Sinds ADC zich heeft afgesplitst richt Respect voor Dieren zich vooral op bontwinkels en circussen. In de afgelopen periode trok RvD veel nieuwe activisten aan, waaronder vooral jongeren uit de anarchistische hoek. Inmiddels beschikt RvD over diverse onderafdelingen in het hele land, die zowel op lokaal (onder auspiciën van de RvD-voorman) als landelijk niveau actief zijn. Dit is mede het gevolg van de wens van de veelal jeugdige actievoerders om zich in hun eigen omgeving te manifesteren. Naast de grotere groepen in Amsterdam en Rotterdam zijn er nu 'afdelingen' in Groningen, Zwolle, Assen, Emmen en omstreken, RvD-Zuid (Brabant), Flevoland en Zaanstreek. Zo richt de afdeling Zaanstreek zich met name op een winkelketen, die bont verwerkt in speeltjes voor dieren. In Drente, maar ook elders in het land, waren veel acties tegen circuspersoneel en bontwinkels. Naast bekladdingen was ook sprake van vernielingen. Landelijk gezien zijn bij acties van RvD tientallen personen, met name jongeren, betrokken. De acties worden vaak in wisselende samenstelling uitgevoerd.

De Anti Dierproeven Coalitie (ADC) ging zich aanvankelijk bezighouden met bedrijven die proefdieren fokken en verhandelen, alsmede ondernemingen die dierproeven (laten) doen. Een relatie met het eerder genoemde Huntingdon Life Sciences was de belangrijkste factor om op de ADC-doelenlijst te komen. In dit kader voerde ADC in 2007/2008 een intensieve campagne tegen het project ScienceLink in Venray. Dit was een project op het gebied van 'life sciences', hetgeen inhield dat er ook dierproeven zouden worden uitgevoerd. Als gevolg van een reeks zowel openbare als heimelijke acties werd dit project uiteindelijk gestopt.

In de loop van 2007 en 2008 ging ADC zich echter steeds meer richten op de internationale 'gateway to hell'-campagne, die zich richt op proeven met apen: de in- en uitvoer van deze dieren en de proeven die ermee worden gedaan. Het in Rijswijk gevestigde Biomedical Primate Research Centre is in het kader van deze campagne weer één van de belangrijkste doelen van radicale activisten geworden. Ook importeur Hartelust in Tilburg en de diplomatieke vestigingen van apen exporterende landen (Nepal en Mauritius, recent ook Suriname) kregen te maken met lawaaiacties aan de poort.

De focus op acties tegen het gebruik van apen stuitte echter op weerstand van een aantal actievoerders die terug wilden naar de basis: acties tegen het grote Britse proefdierenbedrijf Huntingdon Life Sciences (HLS) en zoveel mogelijk daaraan zakelijk verbonden relaties. In september 2008 ontstond hierdoor Stop Huntingdon Animal Cruelty – Nederland (SHAC-NL).³

SHAC-Nederland richtte zich van meet af aan op een aantal farmaceutische ondernemingen die al in de oorspronkelijke RvD-campagne te maken kregen met acties. De doelen staan openlijk op de website.⁴ Naast ondernemingen die via hun dierproeven een relatie met Huntingdon Life Sciences hebben, wordt met name de aandacht gericht op NYSE/Euronext, waar HLS-aandelen worden verhandeld. Vanwege het feit dat SHAC-Nederland veel jonge activisten herbergt, worden de vele acties nog niet druk bezocht, bijvoorbeeld om de (triviale) reden dat men nog leerplichtig is. Het gaat vaak om niet meer dan tien personen, die echter wel zeer luidruchtig aanwezig zijn.

Enkele jaren geleden begonnen dierenrechtengroeperingen met een extreemrechtse achtergrond, zoals Voorpost en Met de Dieren Tegen de Beesten (MDTB), activiteiten te ontplooien. Er zijn ten aanzien van deze organisaties overigens geen aanwijzingen dat

3 In een deel van de media werd ten onrechte de indruk gewekt dat het hier Britse activisten betrof. In feite gaat het uitsluitend om het voeren van de naam van het Britse SHAC.

4 <http://shacnederland.blogspot.com>

zij direct of indirect betrokken zouden zijn bij extremistische acties. Voorpost en MDTB keerden zich aanvankelijk tegen McDonalds, mede vanuit hun anti-Amerikaanse opstelling, en tegen halal-slagerijen, vanwege het religieus slachten. De afgelopen jaren richtten zij zich met name tegen circusvoorstellingen met dieren. Hierdoor kwam men in conflict met het door linksextremisten gedomineerde Respect voor Dieren.

Vanuit zijn (linkse) ideologische overtuiging wil RvD sowieso niets te maken hebben met rechtsextreme groepen. Dierenrechten is daarenboven in zijn visie een 'links thema' waaraan 'rechts' geen oprecht bedoelde bijdrage aan kan leveren. De afkeer van RvD tegen extreemrechtse actievoerders heeft de afgelopen periode meermalen tot schermutselingen geleid. Dit gebeurde bijvoorbeeld bij een grote openbare protestmanifestatie in Venray, tegen het ScienceLink-project. Een groepje lokale extreemrechtse individuen werd, na aanvankelijk toegelaten te zijn tot de bijeenkomst, hardhandig verwijderd door het extreemlinkse deel van de activisten. Bij sommige gelegenheden heeft RvD hulp ingeroepen van extreemlinkse, niet op het gebied van dierenrechten actieve, personen om extreemrechtse actievoerders te 'verwijderen'.

De meerderheid van personen en groepen die zich inzetten voor dierenrechten heeft overigens geen enkele boodschap aan de onenigheid tussen RvD en extreemrechtse groeperingen. Voor hen staat het onderwerp dierenrechten centraal. De politieke kleur van de hierbij betrokken personen en groeperingen achten zij daarbij absoluut niet van belang.

5 Geweldtoename

De afgelopen periode is het aantal gewelddaden op het gebied van dierenrechten toegenomen. In veel gevallen worden de slachtoffers aangetast in hun persoonlijke levenssfeer of gaat het om beschadiging of vernieling van hun persoonlijk eigendommen. De op personen gerichte acties (bijvoorbeeld de 'home visits') zijn in formele zin meestal niet strafbaar (een demonstratie aan huis) of vallen in de categorie 'lichte vergrijpen' (bekladding). De uitwerking op het slachtoffer en zijn omgeving is in de meeste gevallen echter zeer groot en daardoor uiteindelijk ook de impact op besluitvormingsprocessen. De belangrijkste van de afgelopen periode illustreren dit.

Eén van de bedrijven die zouden deelnemen aan ScienceLink-project in Venray was de in Horst gevestigde dierenfokker Harlan. In augustus 2007 ging de auto van één van de directeurs van Harlan in vlammen op. Deze actie werd aanvankelijk toegeschreven aan een op dat moment in de buurt actieve pyromaan, maar op 1 oktober 2007 werd de actie geclaimd door 'Alf-France'. In de claim werd een directe link gelegd naar de deelname van Harlan aan het project ScienceLink.

Op 8 december 2007 organiseerde ADC – in het kader van de anti-ScienceLink-campagne – een fakkeloptocht in Venray. Daaraan namen enige honderden mensen deel, waarvan ongeveer de helft bezorgde burgers. Bij de woning van de bij ScienceLink betrokken wethouder werd een krans 'voor de dieren' gelegd, een actie die door de betrokkenen als zeer dreigend ervaren werd. Op kerstavond werden de woonhuizen van de directeurs van projectontwikkelaar Van der Looy beklad, onder meer met de 'handtekening' DBF. In een later gepubliceerde claimbrief verklaarden de daders: 'Nu was het alleen maar wat verf, binnenkort zijn wij niet meer zo vriendelijk. Tot volgend jaar'.⁵

Met de oprichting van SHAC-NL in september 2008 is het aantal activiteiten direct in aard en mate toegenomen. Er werden meteen bij een groot aantal farmaceutische ondernemingen en financiële instellingen die een relatie hebben met het Britse Huntingdon Life Sciences lawaaidemonstraties gehouden. Ook werden verschillende 'home visits' uitgevoerd, waarbij naast als bedreigend ervaren graffiti op de woningen in november en december 2008 ook auto's werden vernield door middel van brandbommen.

⁵ <http://www.directaction.info>, 3 december 2007

Daarnaast viel een uiterst bedreigende bekladdingsactie in Noordwijkerhout (20 december 2008) op, met onder meer te tekst '*We will kill your wife*'. Ook een vooraanstaande medewerker van Euronext in België kreeg te maken met vernielingen aan voertuigen en ander vandalisme. Deze laatste actie werd geclaimd onder de (gelegenheids)naam Animal Rights Militia, een groepering die in het verleden de aandacht trok door het verzenden van zogenaamde scheermesbrieven en door bedreigingen met contaminatie van levensmiddelen.⁶

⁶ www.directaction.info, 21 oktober 2008

6 Veiligheidsbewustzijn

Met name de door dierenrechtenextremisten doorgevoerde celstructuur en het aanwezige extreme veiligheidsbewustzijn maakt het voor opsporingsinstanties moeilijk om in een vroegtijdig stadium op de hoogte te geraken van voorgenomen gewelddadige acties of de daders van gepleegde strafbare feiten te achterhalen. Daarnaast gaat het bij de daders soms om eenlingen die, geïnspireerd door radicale opvattingen over dierenrechten, geheel geïsoleerd van de omgeving illegale acties voorbereiden, afschermen en uitvoeren. Hoewel acties in een enkel geval spontaan gepleegd worden, zal in de regel een zorgvuldige voorbereiding plaatsvinden. Er wordt onderzoek gedaan in (ruim) beschikbare openbare bronnen, maar ook vinden verkenningen plaats bij het doelwit en de omgeving daarvan.

Potentiële brandstichters worden in de richtlijnen van Animal Liberation Front en/ of Dierenbevrijdingsfront nadrukkelijk opgeroepen om niet toe te treden tot een bestaande groep actievoerders voor dierenrechten. Alleen al door het feit dat de groep bekend is, is het mogelijk dat deze is gefiltreerd door politie of AIVD. Vandaar ook het gegeven dat acties worden uitgevoerd onder de vlag van ALF of DBF of met gebruikmaking van een gelegenheidsnaam. Er is sprake van een ruime, vrije, claimmogelijkheid. Iedereen kan gebruik maken van een 'handtekening' als ALF of DBF.

7 Internationale dimensie

Zoals in de nota 'Dierenrechtenactivisme in Nederland – Springplank voor Europa' werd gesteld, was Respect voor Dieren – en later de Anti Dierproeven Coalitie – sinds de *international animal rights gathering* in Kent (juni 2006) verantwoordelijk voor de coördinatie en aansturing van de SHAC-campagne op het Europese continent. In feite was RvD de Nederlandse dochter van de Britse actiegroep Stop Huntingdon Animal Cruelty (SHAC)⁷, dat zich op gewelddadige wijze (bedreigingen, grootschalige vernielingen en geweld tegen personen) keert tegen ondernemingen en instellingen die directe of indirecte banden hebben met genoemd HLS. Ook financiële relaties (in Nederland met name NYSE/Euronext en handelshuis Van der Moolen) kregen te maken met RvD.

In de loop van 2007 is de noodzaak voor de aansturende rol van RvD/ADC in de SHAC-campagne weggevallen, omdat in de verschillende landen de eigen organisatie gestalte heeft gekregen en men voldoende bekend is geraakt met effectieve actiemethoden. Inmiddels kunnen landen in Scandinavië en de Baltische Staten, in West- en Oost-Europa en zelfs Israël spreken van een florerend dierenrechtenextremisme. Daarmee is er een einde gekomen aan deze vooraanstaande internationale rol van RvD en ADC.

Dat het Verenigd Koninkrijk de bakermat is geweest van deze internationalisering ligt voor de hand. Met name tot 2007, voor de arrestatie van de SHAC-top, werden onder leiding van Britse dierenrechtenextremisten veel internationale campagnes doorgevoerd. In internationale samenstelling werden in geheel Europa door groepen extremisten farmaceutische ondernemingen aangedaan, waarbij in sommige gevallen ook directeuren en/of onderzoekers te maken kregen met 'home visits'. Daarnaast zijn er veel aanwijzingen dat acties worden uitgevoerd in een buurland. Diverse nationaliteiten dierenrechtenextremisten zijn aangetroffen op Nederlands territorium, terwijl Nederlandse actievoerders actief waren bij relevante doelwitten in een groot deel van Europa.

De extremistische groepen in Nederland staan - met uitzondering van de extreemrechtse – nog steeds onder invloed van Britse gelijkgezinden. De afgelopen jaren werden veel acties gezamenlijk uitgevoerd. Deze vonden in hoofdzaak plaats op het Europese continent, waaronder Nederland. Sinds de arrestatie van de belangrijkste

⁷ Op 21 januari 2009 werden de oprichters van SHAC vanwege hun acties tegen HLS veroordeeld tot elf respectievelijk negen jaar cel.

Britse SHAC-extremisten zijn de relaties minder intensief geworden. Momenteel nemen Britten nauwelijks meer deel aan acties op Nederlands grondgebied. Nederlandse dierenrechtenextremisten voeren geregeld samen met Belgische en ook Franse geestverwanten actie. Actievoerders uit andere Europese landen ontmoeten elkaar ook tijdens de Europese campagneweek van SHAC, die bijna elk jaar (maar niet in 2008) plaatsvindt, waarbij gezamenlijk actie wordt gevoerd. Verder is er de (in principe jaarlijkse) *international animal rights gathering* waar ervaringen en informatie worden uitgewisseld.

De Nederlandse groeperingen waren in het begin voor de financiering van hun acties deels afhankelijk van giften vanuit het Verenigd Koninkrijk, maar kunnen zichzelf inmiddels bedruipen. Zeer regelmatig wordt er gecollecteerd in bijvoorbeeld winkelcentra, waarbij getracht wordt de goedgeefsheid van het publiek te bevorderen door het vertonen van shockerende foto's. Daarnaast genereren benefietoptredens van muziekbands in alternatieve gelegenheden de nodige financiën. Verder heeft een groot deel van de actievoerders een eigen inkomen, dat mede gebruikt wordt voor het ondernemen van activiteiten.

8 Uitbreiding doelwitten

De afgelopen jaren gaven een diversificatie in doelwitselectie te zien. Tot begin van dit millennium waren de bio-industrie en de pelsdierfokkerij de voornaamste redenen om actie te ondernemen. Onder invloed van Britse geestverwanten verlegde de aandacht zich steeds meer naar de proefdierindustrie en de bontdetailhandel. Acties zijn thans echter (wederom) ook op andere sectoren gericht.

Met de komst van SHAC-Nederland in september 2008 was direct sprake van een opleving van het aantal zogenaamde ‘home visits’ bij bedrijven die gerelateerd zijn aan het Britse bedrijf Huntingdon Life Sciences. In verhouding tot 2007 was dit aantal aanzienlijk teruggelopen. Tot op heden (maart 2009) werd vooral NYSE/Euronext, aan welke beurs de aandelen van HLS worden verhandeld, het slachtoffer van brandstichtingen van auto’s en bekladdingen van woningen van (vermeende) directeurs. Het betrof hier de brandstichtingen van twee auto’s in Hilversum (7 november 2008) en even zoveel in Wassenaar (20 december 2008). Deze brandstichtingen zijn beide waarschijnlijk op identieke wijze uitgevoerd met in deze kringen gebruikelijke – eenvoudige – brandbommen.

Acties bij de bontdetailhandel, in de vorm van lawaaiacties en soms bekladdingen en ingegooide ruiten, kwamen in de plaats van de grootschalige bevrijdingen van pelsdieren die vóór de eeuwwisseling plaatsvonden. Met name Respect voor Dieren richtte zich op de verkoop van bont. Een aantal winkelketens (waaronder Maison de Bonneterie en Max Mara) kreeg te maken met (lawaai-) demonstraties en picket-lines, waarbij getracht werd potentiële klanten af te schrikken.

Sinds 2007 is het aantal acties tegen circussen sterk gegroeid. Respect voor Dieren ondernam, zeker na de ‘scheiding’ van de Anti Dierproeven Coalitie, veelvuldig acties bij circussen. Ook van extreemrechtse zijde, Voorpost en Met de Dieren Tegen de Beesten, werden door het hele land circussen bezocht. In enkele gevallen kwam het tot een handgemeen tussen personeel van het circus en actievoerders.

Het in Lelystad gevestigde bedrijf Duke Faunabeheer is gespecialiseerd in het ruimen van overlast veroorzakende dieren, met name vogels. Het bedrijf kreeg een vergunning kreeg voor het verwijderen van duizenden ganzen op Texel. In juni 2008 werd bij het bedrijf brand gesticht. Ter plekke waren leuzen gekalkt van het ALF, alsmede een verwijzing (in slecht Engels) naar het doden van genoemde ganzen. Begin januari 2009 werd schade toegebracht aan twee auto’s. Ook hier gaat het, ondanks het ontbreken van een ‘handtekening’, waarschijnlijk om een actie van dierenrechtenextremisten.

Eind 2006 is in de Tweede Kamer een initiatiefwetsvoorstel ingediend om een einde te maken aan de pelsdierfokkerij in Nederland. Sindsdien staat de nertsenfokkerij weer op de agenda, niet alleen van de politiek, maar ook van dierenrechtenextremisten. In de voorbije maanden zijn er na lange tijd weer acties geweest bij nertsenfokkerijen. Er werden nertsen bevrijd, er vonden vernielingen en bekladdingen plaats en er werden telefonische bedreigingen geuit. Op termijn is een terugkeer van grootschalige bevrijdingen, zoals die met name in de laatste decennia van de twintigste eeuw werden gedaan, niet uit te sluiten. Aard en mate daarvan zal mede afhangen van de uitkomst van de discussie in het parlement.

Het onderwerp jacht is nog geen vast agendapunt van de Nederlandse dierenrechtengroeperingen die in deze nota naar voren komen. Toch zijn er op dit terrein de afgelopen periode incidenten geweest.

In een aantal gevallen kwam het tot feitelijke verstoring van de jacht door aanwezigheid van actievoerders. Soms leidde dit tot handtastelijkheden tussen jagers en deze actievoerders. Tegenstanders van de jacht vernielen (mede aan de hand van een overzicht van locaties op internet) regelmatig jachthutten. Precieze getallen zijn niet bekend, maar waarschijnlijk betreft het enkele tientallen per jaar.

Jarenlang was er nauwelijks sprake van het ontvreemden van dieren. In de afgelopen maanden is ook hier een lichte verandering in opgetreden. Met name in de aanloop naar de kerstdagen werden kleine aantallen dieren (kippen, kalkoenen en konijnen) bevrijd. Deze acties werden geclaimd onder de naam Dierenbevrijdingsfront en Animal Liberation Front. Elders werden dieren bevrijd bij particulier vanwege door de daders gepercipieerde dierenmishandeling of –verwaarlozing. Of dierenbevrijdingen weer tot het vaste patroon van extremistische actievoerders gaat behoren is voornamelijk onduidelijk.

9 Conclusies

De effectiviteit van acties door dierenrechtenextremisten is groot. Hieraan liggen verschillende factoren ten grondslag, die in het voorgaande vrijwel allemaal zijn aangestipt. Een belangrijke factor is dat het welzijn van dieren een thema is dat in bredere kringen steun vindt, waardoor er ook een continue aanwas is van nieuwe activisten. Deze zijn veelal jeugdige, gedreven, individuen die zich om diverse redenen focussen op dit soort activisme. Voor een deel heeft het te maken met de urbanisatie van de samenleving. Stadskinderen zijn voor een groot deel vervreemd van de vroegere samenleving, waarin dieren een andere rol speelden. Werde vroeger het gebruik en de consumptie van het dier als normaal ervaren, tegenwoordig gaat het veel meer om begrippen als knuffelbare huisgenoot en aaibaarheidsgehalte. Het dier – ‘the non-human animal’ – wordt gelijk gesteld aan de mens – ‘the human animal’. Dit zogenaamde antropomorfisme wordt overigens steeds verder uitgedragen. Zo heeft het Spaanse parlement in juni 2008 officieel verschillende mensenrechten (recht op leven, vrijheid en bescherming tegen mishandeling) toegekend aan primaten.⁸

Van belang is daarnaast de aanwezigheid van tientallen doelwitten en het gemak om deze te vinden. Niet alleen primaire doelen als laboratoria zijn daarbij interessant, ook zakenrelaties van de primaire doelen worden opgenomen in de lijst van doelwitten. Aangezien informatie over deze doelwitten overal te vinden is (KvK, Hyves, LinkedIn), is het ook redelijk eenvoudig achter de adressen van interessante personen te komen. Dit leidt wederom tot nachtelijke activiteiten in de woonomgeving van onderzoekers, directeuren en commissarissen van ondernemingen en instellingen.

Bij veel op dierenrechten gerichte campagnes is een combinatie te zien van openbare, legale activiteiten (zoals demonstraties) en gewelddadige en intimiderende acties (brandstichting, dreigmail). Een goed voorbeeld hiervan is de campagne van ADC tegen het project ScienceLink in Venray. Deze ‘mix’ van middelen blijkt in de praktijk heel effectief. In dit geval was het feit dat ADC er in slaagde burgers in de regio te mobiliseren tegen het project een belangrijke bijkomende factor. Hierbij dient aangetekend te worden dat de meeste inwoners van Venray en omgeving, die steun gaven aan de acties, hoogstwaarschijnlijk onbekend waren met de achtergrond en achterliggende doelen van ADC.

Bovendien is er sprake van – eerder gememoreerde – heimelijke en in zeer kleine kring plaatsvindende voorbereiding en uitvoering van extremistische acties. In sommige

⁸ Reuters, 25 juni 2008

gevallen vinden gewelddadige acties spontaan en dus zonder enige voorbereiding plaats. Het is evident dat in die gevallen er geen signalen zijn die kunnen wijzen op een komende actie.

Een factor die ook zorgt voor de effectiviteit van acties is de internationalisering van het activisme. Zoals hiervoor reeds vermeld hebben met name Respect voor Dieren en Anti Dierproeven Coalitie gezorgd voor een 'boost' van het dierenrechtenextremisme in geheel Europa. Een vooraanstaand Nederlands activist kreeg tijdens de *international animal rights gathering* in 2006 het verzoek de aanpak op het Europese continent te coördineren. Een dergelijke internationale bijeenkomst is, zo bleek meermalen, bij uitstek geschikt voor het uitwisselen van ideeën en doelkeuzes. Ook tactieken worden daar besproken en de invulling van de activistische agenda komt ter sprake.

